

Gymnasieskolernes Rektorforening og Gymnasiernes Bestyrelsesforening

Undervisningsminister Bertel Haarder
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21-25
1220 København K

Kære Bertel Haarder

18. januar 2010

Gymnasieskolernes Rektorforening og Gymnasiernes Bestyrelsesforening har drøftet beslutningsprocesserne vedrørende kapacitetsfastsættelse og elevfordeling for gymnasierne og de øvrige ungdomsuddannelser.

Da vi har forstået at ministeren ønsker at ændre det eksisterende system for kapacitetsfastsættelse og fordeling, hvor regionerne varetager en myndighedsopgave, har de 2 foreninger i fællesskab udarbejdet nedenstående forslag.

Det to foreninger er enige om, at skal der indarbejdes en ny model på området, så skal det være en model som gennem et samarbejde mellem gymnasierne sikrer et optimalt udbud og en hensigtsmæssig fordeling af eleverne. Kravene til en sådan model må være, at den bidrager til opfyldelsen af 95%-målsætningen, og til at antallet af klagesager formindskes.

Foreningerne foreslår derfor følgende:

Optagelseskapacitet

Optagelseskapaciteten for det enkelte gymnasium fastsættes (som nu) af gymnasiets bestyrelse, og indberettes (som nu) til de allerede etablerede forpligtende samarbejder. Yderligere nedsættes et Kapacitetsudvalg i hver region bestående af syv rektorer/bestyrelsesformænd.

Kapacitetsudvalgenes opgave er at koordinere fastlæggelsen af kapaciteten forud for selve elevoptagelsen. Målet med koordinationen er at sikre, at der er tilstrækkelig kapacitet til det antal unge, der ønsker en gymnasial uddannelse, og at der etableres enighed i regionen om fastsættelsen institutionerne imellem. Når dette er opnået, underrettes ministeren om kapacitetsfastsættelsen for de enkelte gymnasier.

I de situationer, hvor der er uenighed mellem institutionerne, og hvor kapacitetsudvalget efter at have gennemført forhandlinger med de involverede parter ikke kan nå til enighed, indberetter udvalget de fremsatte ønsker og synspunkter til ministeren, som herefter træffer endelig afgørelse om kapacitetsfastlæggelsen.

Kapacitetsudvalgene skal i sit arbejde blandt andet være opmærksom på, at det enkelte gymnasiums ret til at fastsætte sin kapacitet og at foretage store bygningsudvidelser muliggjort af bygningssejlet, ikke fører til at et andet gymnasium bliver lukningstruet på grund af svigtende elevtilgang.

Elevfordelingen

Fordelingen af elever på de enkelte gymnasier organiseres med udgangspunkt i et nationalt, it-understøttet fordelingsystem, som på sigt bør omfatte alle de gymnasiale uddannelser. Systemet baseres på to fordelingskriterier: Skolevalg (incl uddannelsesvalg og studieretningsvalg), og Transporttid (alternativt afstand) mellem ansøgers bopæl og skolen.

Til at håndtere ansøgere som ikke kan fordeles efter deres prioriterede valg, nedsættes i hver region et Fordelingsudvalg, bestående af rektorer udpeget af de forpligtende samarbejder. Fordelingsudvalget afgør ud fra geografiske og lokale forhold hvordan elever som ikke har fået nogen af deres skoleønsker opfyldt, skal fordeles på de skoler som har overskydende kapacitet.

Fordelingsudvalgene kan efter beslutning i de forpligtende samarbejder pålægges andre opgaver, fx at fastlægge retningslinjer for elever med særlige sociale problemer eller procedurer for elevflytninger efter skolestart.

Rektorforeningen og Bestyrelsesforeningen er enige om at en kapacitets- og fordelingsmodel som skitseret ovenfor vil imødekomme ønsket om at udvikle selvejet og samtidig bevare et geografisk bredt udbud af gymnasieuddannelse. Dermed vil gymnasierne kunne bidrage til at opfylde de politiske målsætninger for ungdomsuddannelserne.

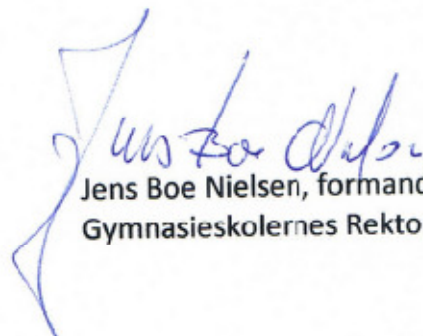
En realisering af de to foreningers forslag vil naturligvis kræve nærmere drøftelser, og begge foreninger deltager gerne i en arbejdsgruppe eller et udvalgsarbejde herom.

Rektorforeningen har allerede uddybet sine overvejelser i det vedlagte mere omfattende notat, hvori der også argumenteres for det fremsatte forslag og fremlægges alternativer.

Vi håber at ministeren vil se positivt på vores udspil.

Venlig hilsen

Benny Dylander, formand
Gymnasiernes Bestyrelsesforening

Jens Boe Nielsen, formand
Gymnasieskolernes Rektorforening

1. Indledning

Udviklingen i den offentlige styring mod øget mål- og rammestyring og markedsorientering har medført, at de selvejende institutioner har fået et større lokalt ledelsesrum, og frit kan disponere inden for de centralt fastlagte regler og tilskudsrammer. For de almene gymnasier kommer denne udvikling bl.a. til udtryk i overgangen til statsligt selveje i 2007 med øgede lokale frihedsgrader, taxameterfinansiering og resultatstyring i form af resultatlønskontrakter, elevtilfredshedsmåling mv. Som led i selvejet overtager gymnasierne bygningerne i 2010, og kan fremover frit udvide den fysiske kapacitet inden for deres økonomiske råderum og en grænse på 50 mio. kr. Senest har Undervisningsministeren givet udtryk for, at han ønsker at ændre det nuværende elevfordelingssystem.

Rektorforeningen er positiv overfor det større ledelsesrum og fokus på outputstyring, som er fulgt med selvejet, idet der åbnes for et øget fokus på resultater og på at skabe større fleksibilitet til at finde lokale løsninger på lokale udfordringer. Men nogle opgaver løses bedst centralt eller i et forpligtende samarbejde mellem institutionerne. Det gælder fx planlægnings- og koordineringsopgaver som elevfordeling og kapacitetsfastsættelse, der skal sikre samarbejde på tværs af institutioner og understøtte de uddannelsespolitiske mål.

Rektorforeningen er bekymret for, at en frigivelse af kapacitet og elevfordeling vil resultere i uhensigtsmæssige skolelukninger og medføre, at endnu færre unge får en ungdomsuddannelse. Institutionerne kan ikke løse udfordringen med 95%-målsætningen enkeltvis. Hvis de ambitiøse uddannelsespolitiske målsætninger skal realiseres, er der behov for en koordinerende platform, der forpligter institutionerne på at samarbejde om at få flere ind på en ungdomsuddannelse. Derudover vil en omlægning være yderst problematisk i forhold til den forestående bygningsoverdragelse, hvor fordelings- og kapacitetsregulering indgår som centrale faktorer i beregningen af det forventede aktivitetsstal. Regulering af udbud, kapacitet og elevfordeling er derfor afgørende for skolernes vilkår for bygningsoverdragelsen. Alene rygtet om en ændring af elevfordelingen har fået en række skoler til at betvivle, om vilkårene for bygningsovertagelsen er realistiske.

Rektorforeningen finder derfor anledning til at redegøre for de uddannelsespolitiske konsekvenser ved en deregulering af elevfordeling og kapacitetsfastsættelse samt komme med forslag til en fremadrettet model for henholdsvis kapacitetsfastsættelse og elevfordeling på de gymnasiale ungdomsuddannelser.

I afsnit 2 redegøres først for de styringsmæssige udfordringer og de uddannelsespolitiske konsekvenser ved en deregulering. I afsnit 3 beskrives de nuværende regler for kapacitetsfastsættelse. Afsnit 4 skitserer Rektorforeningens forslag til fremtidige modeller for kapacitetsfastsættelse. I afsnit 5 beskrives de eksisterende regler for elevfordeling, mens afsnit 6 indeholder et forslag til en fremadrettet model for elevfordeling.

2. Behov for regulering af kapacitet og fordeling

Den overordnede politiske målsætning for ungdomsuddannelsesområdet er, at 95% af en ungdomsårgang i 2015 skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Herunder er der fastlagt 4 centrale uddannelsespolitiske målsætninger, der skal understøtte 95%-målsætningen:

1. Flere i uddannelse
2. Høj faglig kvalitet i uddannelserne
3. Geografisk tilgængelighed til et bredt og varieret uddannelsesudbud
4. Udviklingsorienterede og effektive uddannelsesinstitutioner

Rektorforeningen støtter op om disse vigtige og ambitiøse mål for ungdomsuddannelserne, men finder det udmeldte ønske om at frigive fastsættelsen af kapacitet og ophæve fordelingen af elever på det almengymnasiale område uhensigtsmæssigt i forhold til realiseringen af de uddannelsespolitiske mål. Hvis 95%-målsætningen skal realiseres, er der brug for at tilpasse regelsættet, så det i højere grad fremmer de politiske mål for gymnasieområdet. Rektorforeningen ser med udgangspunkt i de politiske målsætninger fire væsentlige årsager til fortsat at regulere kapacitet og fordeling på de gymnasiale ungdomsuddannelser.

1) Samarbejde og sammenhænge i uddannelsessystemet

Med overgangen til statsligt selveje og nu bygningsoverdragelsen, skal skolerne fremover selv fastlægge den optimale elevkapacitet med henblik på at sikre hensigtsmæssige rammer for skoledriften. Dermed befinder skolerne sig nu i en situation, hvor de indbyrdes skal finde en balance mellem samarbejde og konkurrence. Taxameterfinansieringen er samtidig med til at skærpe konkurrencen om eleverne, da der udløses taxametertilskud pr. elev. Dette indebærer, at driftsøkonomiske særinteresser på den enkelte institution i nogle tilfælde vejer tungere end de samlede vilkår for sektoren som helhed. Konkurrencen om eleverne og frit valg er i sig selv ikke problematisk, da det kan fremme innovation og dermed bidrage til at højne kvaliteten på institutionerne. Problemet opstår, når konkurrencen får en karakter, der forhindrer institutionerne i at samarbejde om realiseringen af 95%-målsætningen og sikre bæredygtige uddannelsesmiljøer.

Der er behov for en fælles platform for koordinering af indsatsen over for 95%-målsætningen. Det må være i alles interesse, at gymnasieskolen sammen med de øvrige ungdomsuddannelser fremover kan tilbyde et bredt og varieret fagudbud, og at flere unge i udkantsområder har mulighed for at tage en studentereksamen. Alt dette forudsætter en udstrakt grad af samarbejde og en hensyntagen fra skoler, som er i en stærk markedsposition. Den styringsmæssige udfordring bliver således at finde en fornuftig balance mellem konkurrence og samarbejde. Kapacitetsregulering og elevfordeling udgør her vigtige styringsmekanismer til at sikre sammenhæng og samarbejde.

2) Effektiv kapacitetsudnyttelse/samfundsøkonomisk omkostningseffektivitet

I nogle optagelsesområder kan de meget søgte gymnasier dræne elevgrundlaget ved at skruer kapaciteten i vejret, og de fjerner dermed eksistensgrundlaget fra de omkringliggende gymnasier. Det fører nogle steder til en suboptimal udnyttelse af kapaciteten, hvor den enkelte skoles kapacitet fastsættes ud fra skolens egen vurdering af kapacitetsmæssige behov uden hensyntagen til det samlede kapacitetsbehov i regionen. Også i de større byer (Århus og hovedstadsområdet) går elevstrømmene ofte på tværs af fordelingsudvalgene. Det betyder, at det inden for det enkelte fordelingsudvalg, kan være svært at forudsige det samlede kapacitetsbehov. For at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af kapaciteten og sikre tilstrækkelig kapacitet i et område, er der behov for at koordinere kapaciteten. Det gælder såvel inden for det enkelte optagelsesområde som på tværs af fordelingsudvalgene.

For Rektorforeningen handler det om at udnytte den eksisterende bygningsmasse bedst muligt og sikre, at de unge får den bedste uddannelseskvalitet inden for den økonomiske ramme. Som en sideeffekt virker kapacitetsstyringen og elevfordelingen som en dæmper af de økonomiske udsving der følger af ændringer i søgemønstre. Ændringer som kan være både uforudsigelige og uforklarlige.

3) Geografisk spredning af udbuddet

I de seneste år har der været en stigende tendens til at unge, som bor i mellem det lokale gymnasium og de større byer, vælger gymnasier i storbyen frem for det lokale gymnasium fordi byens øvrige tilbud også trækker. . En frigivelse af kapacitetsfastsættelsen vil således

medføre overfyldte skoler i byområderne og halvtomme klasselokaler i yderområderne og risiko for geografisk ubalance mellem skolerne. Den proces vil blive forstærket fra 2012, hvor ungdomsårgangene falder. Dermed vil den opbyggede kapacitet i byområderne i endnu større grad udhule elevgrundlaget for gymnasierne i forstæder og udkantsområder. Samtidig vil de øgede frihedsgrader i forbindelse med bygningsoverdragelsen give de meget søgte gymnasier (særligt i byområderne) øget incitament til at udvide kapaciteten og dermed udkonkurrere naboskolerne. En skæv geografisk fordeling af eleverne kan betyde, at udkantsskoler må lukke og at eleverne dermed får længere til skole. For unge der aktivt og målrettet søger skoler uden for optagelsesområdet er det ikke noget problem, men det er et problem for unge der ikke kan overkomme den lange transporttid og derfor helt fravælger en ungdomsuddannelse. Særligt mønsterbryderne kan være svære at få til at gennemføre en ungdomsuddannelse, hvis de skal rejse langt eller flytte for at komme til deres uddannelsessted. Dermed får den geografisk ubalance i gymnasieudbuddet også en social slagside. Geografisk spredning af uddannelsesudbuddet, er derfor en vigtig parameter for at opretholde en høj uddannelsesfrekvens i udkantsområderne.

4) Social spredning

Ved at frigive elevfordelingen kan man frygte, at nogle skoler vil optage elever på baggrund af karakterer og socio-økonomiske kriterier for at sikre de bedste faglige betingelser for den enkelte skole lokalt. Dermed risikerer man, at der opstår store sociale uligheder mellem gymnasieskolerne i form af A- og B-skoler. Denne frygt forstærkes af taxameterstyringen, hvor skoler med høje gennemførelsesprocenter belønnes, mens det modsatte er tilfældet for skoler med højt frafald. En social opsplnitning af gymnasierne vil medføre, at skoler med mange frafaldstruede elever og som rekrutterer elever fra ikke-boglige hjem, vil få vanskelige betingelser for at sikre bæredygtige uddannelsesmiljøer. Der er således behov for en fair og åben fordelingsproces, som sikrer uddannelsesinstitutioner med plads til elever fra både gymnasiefremmede hjem og akademiske hjem.

Udfordringerne med at realisere de fire uddannelsespolitiske mål forudsætter effektiv planlægning og bedre udnyttelse af mulighederne ved it-understøttelse.. I 2009 søgte godt 37.000 unge ind på en almengymnasial ungdomsuddannelse og ca. 14.000 på en erhvervsgymnasial uddannelse. Håndteringen af de mange ansøgere forudsætter effektive planlægningsværktøjer, så det sikres at ansøgerne optages efter åbne, objektive og ligelige kriterier, og så flest muligt får deres ønsker opfyldt.

Gymnasiefrekvensen er stigende og mange gymnasier i byområder er fyldt op til kapaciteten. Derfor må en del ansøgere hvert år henvises eller fordeles til nærliggende gymnasier med ledig plads. Samtidig kommer en del ansøgere til de almene gymnasier hvert år i klemme i fordelingsprocessen bl.a. på grund af uklare fordelingskriterier, hvilket har resulteret i en del klager til ministeren. Hvis antallet af klager skal nedbringes, må regelsættet forsimples og tydeliggøres og elevfordelingen it-understøttes yderligere For Rektorforeningen er det afgørende at elevfordeling understøtter de uddannelsespolitiske målsætninger, herunder at flere ansøgere får deres uddannelsesønske opfyldt.

Finansministeriet har i 2009 igangsat et projekt "Øget anvendelse af it", der har til hensigt at udnytte it-teknologien bedre i den offentlige sektor med henblik på at opnå bedre kvalitet og afbureaukratisere den offentlige sektor. Rektorforeningen har indgået i dette arbejde ved at udpege indsatsområder på gymnasieområdet. Der eksisterer fortsat store potentialer for bedre it-understøttelse af elevfordelingen, som nogle steder foregår manuelt. Digitalisering af fordelingsprocessen vil kunne gøre optagelsen mere effektiv og gennemskelig, og dermed bidrage til at reducere mængden af klager over fordelingen.

Sammenfatning

Sammenfattende er der brug for at skabe større sammenhæng mellem de uddannelsespolitiske målsætninger og de underordnede styringsmekanismer, samt at finde en hensigtsmæssig balance mellem at sikre uddannelsesudbuddet i udkantsområderne og samtidig belønne innovative skoler, så der skabes incitament til skoleudvikling. Hvis de uddannelsespolitiske mål skal kunne realiseres, er det afgørende at der fortsat sker en regulering af kapacitet og fordeling. Kapacitetsfastsættelse og elevfordelingen er vigtige styringsredskaber til at understøtte 95%-målsætningen og skabe sammenhæng mellem de uddannelsespolitiske målsætninger om geografisk spredning af udbuddet, effektive institutioner og bæredygtige faglige miljøer.

Med udgangspunkt i de fire beskrevne årsager til fortsat at regulere kapacitet og elevfordeling samt et behov for effektive og it-understøttede planlægningsværktøjer, ønsker Rektorforeningen i de følgende afsnit at komme med forslag til fremadrettede modeller for henholdsvis kapacitet og fordeling.

3. Kapacitetsfastsættelse

Reglerne for kapacitetsfastsættelse er fastlagt i optagelsesbekendtgørelsen. Her fremgår det, at bestyrelsen fastsætter institutionens optagelseskapacitet senest 15. januar forud for et skoleår. Inden da, skal alle institutioner i det forpligtende samarbejde (senest den 1. november) sende deres oplæg til optagelseskapacitet til det forpligtende samarbejde, som herefter (senest den 15. november) drøfter udspillene. Institutionerne i det forpligtende samarbejde skal sikre, at det samlede behov for kapacitet tilgodeses bedst muligt inden for samarbejdets geografiske område (jf. §24).

Det forpligtende samarbejde skal senest den 20. januar orientere regionsrådet om den samlede kapacitet i samarbejdets geografiske område, herunder hvordan kapaciteten er fordelt på de enkelte institutioner. Regionsrådet skal skriftligt give Undervisningsministeriet besked om den samlede kapacitetsfastsættelse i regionen. Regionsrådet kan indstille til undervisningsministeren, at ministeren fastlægger et midlertidigt kapacitetsloft for en eller flere institutioner, jf. lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse.

Undervisningsministeren sikrer, at der er tilstrækkelig kapacitet, så alle optagelsesberettigede ansøgere til stx og to-årigt hf kan optages og fuldføre deres uddannelse.

4. Modeller for regulering af kapacitet

Som følge af undervisningsministerens udmeldinger, tegner der sig overordnet to modeller for fremadrettet kapacitetsregulering: 1) En decentral model forankret i et Kapacitetsudvalg med repræsentanter fra skolerne og 2) en status quo-model forankret i regionerne.

De nærmere procedurer og tidsfrister for fastsættelse af kapacitet er ikke beskrevet her. Dette bør ske, når der er taget stilling til valg af model. Der skal bl.a. tages stilling til procedurer for kapacitetsfastsættelse, koordinering af fagudbud, rammer for elevflytninger efter skolestart samt sekretariatsmæssig understøttelse af opgaven.

For begge modeller gælder

- at ministeriet sikrer, at der opstilles klare, objektive vurderingskriterier, at der etableres pålidelige prognoseværktøjer og at der opstilles en proces, som inddrager omkringliggende udbydere i processen som grundlag for indstillinger vedr. kapacitetsudvidelser. Derved sikres det, at processen omkring kapacitetsudvidelser vurderes på et objektivt og ensartet grundlag alle steder i landet.

- at de forpligtende samarbejder bevares med samme ansvarsområder (jf. institutionslovens §14) med deltagelse af både offentlige og private gymnasier inden for 'et naturligt geografisk område'. Sidstnævnte vil visse steder, men ikke alle, være sammenfaldende med den opdeling der er i dag.
- at en model for fremadrettet kapacitetsregulering tager højde for en fremtidig institutionsstruktur, hvor institutionerne udbyder flere forskellige gymnasiale uddannelser.

Model 1: Decentral regulering med udgangspunkt i et regionalt Kapacitetsudvalg

I denne model forankres reguleringen af kapacitet hos institutionerne ved at overføre opgaven med at koordinere kapaciteten fra Regionen til et forretningsvalg bestående af syv rektorer/bestyrelsesformænd fra de gymnasiale uddannelser i de forpligtende samarbejder i regionen. For at sikre, at alle interesser tilgodeses, skal Kapacitetsudvalget sammensættes bredt, så det samlet repræsenterer små og store skoler og dækker over et bredt geografisk område.

Kapacitetsudvalgets opgave bliver at koordinere fastlæggelsen af kapaciteten forud for selve elevoptagelsen. Udgangspunktet er, at der skal etableres enighed i regionen om kapacitetsfastsættelsen institutionerne imellem. Når dette er tilfældet, sker der blot en underretning af ministeren. I de enkelte situationer, hvor der er uenighed mellem institutionerne, indberetter Kapacitetsudvalget dette til ministeren. Den enkelte institution har herefter indsigelsesret til ministeren. Hvis der kommer indsigelser træffer ministeren afgørelse om kapacitetsfastlæggelsen. Hvis ikke der kommer indsigelser vil institutionernes ønske om kapacitet være efterkommet.

Med denne model vil koordineringen af kapacitetsfastsættelsen mellem skolerne blive styrket lokalt og regionalt. Da kapacitetsfastsættelsen foregår i dialog mellem skolerne vil processen som hovedregel foregå uden indsigelser, og dermed uden indblanding fra ministeren. Undervisningsministeren beholder samtidig muligheden for at fastsætte et kapacitetsloft i de situationer, hvor det skønnes nødvendigt for at sikre en geografisk spredning af uddannelsesstilbuddet og understøtte de uddannelsespolitiske målsætninger.

Model 2: Status quo-model forankret i regionerne

En anden model er at fastholde regionernes koordinerende opgaver i relation til kapacitetsfastsættelse og udbudsgodkendelser. Men for at sikre sammenhæng i udbuddet af ungdomsuddannelser, herunder den geografiske spredning af udbuddet og kapaciteten på uddannelserne, er det vigtigt at understøtte regionens koordinerende rolle.

Det gøres ved, at regionernes kompetencer præciseres og at regionernes opgaver med godkendelse af kapacitet og uddannelsesudbud understøttes af pålidelige og opdaterede prognoseværktøjer samt af klare, objektive vurderingskriterier. Regionen udgør i forvejen en vigtig politisk og administrativ aktør i forhold til koordinering af ungdomsuddannelserne, og har ved hjælp af indstillinger til Undervisningsministeriet om kapacitetsregulering og udbudsgodkendelser mulighed for at fremme regionalpolitiske mål. Hvis regionerne fremadrettet skal varetage opgaven med koordinering af uddannelsesudbud og regulering af kapaciteten, må regionerne forpligtes på opgaven og påtage sig en mere markant rolle ift. udbuds- og kapacitetskoordinering.

Sammenfatning

For så vidt angår model 1 som fremadrettet model for organisering af kapacitetsfastsættelse, er fordelene blandet andet, at den nuværende praksis i vid udstrækning bevares, idet kapaciteten drøftes lokalt i de forpligtende samarbejder og at ministeren i sidste ende kan fastsætte et kapacitetsloft. Det er forventningen, at et skolebaseret kapacitetsudvalg med

bred repræsentation kan sikre en dialogbaseret koordinering af kapacitet med tilslutning fra langt de fleste skoler. For model 2 gælder, at den nuværende praksis opretholdes med den ændring at regionens rolle bringes i overensstemmelse med den kapacitetsvurdering som skal foretages i Undervisningsministeriet i forbindelse med udmøntning af puljen til nødvendige kapacitetsudvidelser (jf. FL 2010).

5. Elevfordeling

De eksisterende regler for regulering af optagelse og elevfordeling på det almen-gymnasiale område er fastlagt i hhv. [optagelsesbekendtgørelsen](#) og [procedurebekendtgørelsen](#).

Der gælder i dag følgende overordnede bestemmelser for organiseringen af elevfordelingen:

1. Regionsrådet nedsætter et fordelingsudvalg for hvert af de geografiske områder, der i forhold til uddannelsesstederne ligger "i en passende geografisk afstand fra de unge uddannelsessøgendes bopæl" (jf. institutionsloven § 12, stk.2). Fordelingsudvalget består af 1-2 repræsentanter for Regionsrådet og af lederne af de institutioner, der deltager i de forpligtende samarbejder, dog ikke lederne af studenterkurser, samt af lederne af de private gymnasieskoler og hf-kurser i det pågældende geografiske område. Fordelingsudvalget kan bestemme, at ledere af institutioner for erhvervsrettet uddannelse inden for det pågældende geografiske område kan være medlemmer af udvalget.
2. Fordelingsudvalget foretager fordelingen af ansøgere, når antallet af ansøgere til en bestemt uddannelse ved en institution overstiger den fastsatte kapacitet for den pågældende uddannelse.
3. Regionen stiller sekretariatsmæssig betjening til rådighed for fordelingsudvalgene.
4. Undervisningsministeren fastsætter regler om fordelingen af elever og kursister mellem institutionerne, herunder om fordelingsudvalg, og om henvisning af elever til institutioner godkendt efter lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseseksamen (hf-kurser).

Fordelingsudvalget fastsætter med udgangspunkt i optagelsesbekendtgørelsen kriterier for, hvilke ansøgere, der skal fordeles til en anden institution end deres 1. prioritet, og hvilke ansøgere, der kan få opfyldt deres 1. prioritet. Dog har følgende fordelingskriterier forrang for fordelingsudvalgets kriterier (jf. § 30):

1. Skoleønsker (i prioriteret rækkefølge)
2. Studieretningsønsker
3. Transporttid

Det enkelte fordelingsudvalg kan derudover opstille supplerende kriterier (fx profil, søskende, handicap osv.)

For institutioner, der udbyder htx og hhx – og som ikke er med i et fordelingsudvalg – træffer institutionerne indbyrdes aftale om fordeling af overskydende ansøgere, der opfylder optagelsesbekendtgørelsen.

Ansøgere kan klage til Regionsrådet over retlige spørgsmål i forbindelse med fordelingsudvalgets afgørelse. Skønsmæssige spørgsmål vedrørende fordelingsudvalgets afgørelser om fordeling af ansøgerne på de enkelte institutioner, herunder hvilke ansøgere der af kapacitetsmæssige grunde skal henvises til en anden institution, kan ikke påklages. Klagen skal sendes til fordelingsudvalget og skal være udvalget i hænde senest to uger efter, at fordelingsudvalget har meddelt ansøgeren sin afgørelse. Fordelingsudvalget skal udarbejde en udtalelse i sagen og give klageren lejlighed til inden for 1 uges frist at kommentere udtalelsen. Udvalget skal derefter videresende sagen, inkl. sin udtalelse og klagerens

eventuelle kommentarer, til Regionsrådet. Regionsrådet kan træffe afgørelse om afvisning af klagen, hvis betingelserne ikke er opfyldt. Regionsrådets afgørelse kan ikke påklages til Undervisningsministeriet.

6. Model for organisering af elevfordeling

I en fremadrettet model for organisering af elevfordelingen foreslår Rektorforeningen, at de nuværende fordelingsudvalg nedlægges og erstattes af et nationalt, it-understøttet fordelingsystem, som på sigt kan omfatte alle fire gymnasiale ungdomsuddannelser (stx, to-årigt hf, hhx og htx) i stil med Den Koordinerede Tilmelding (KOT) på det videregående uddannelsesområde.

Fordelingssystemet baserer sig på to entydige og objektive fordelingskriterier (i prioriteret rækkefølge):

1. Skolevalg: Ansøgere skal i optagelse.dk angive mindst 3 kombinerede uddannelses-, skole- og studieretningsønsker. Dog højst 2 studieretningsønsker pr. skole. Ansøgerne fordeles i prioriteret rækkefølge.
2. Afstand/rejsetid til skolen. Hvis der er flere elever end der er kapacitet til (jf. pkt. 1), fordeles ansøgerne ift. afstanden/rejsetid mellem skolen og ansøgernes bopæl, således at ansøgere, der bor tættest på skolen/har kortest rejsetid med samme prioritet har forrang for optagelse på den søgte skole.

Fordeling

Ansøgere, der kan fordeles efter prioriterede skoleønsker i 1. kriterium, håndteres elektronisk af et centralt it-baseret fordelingsværktøj. Fordelingssystemet baserer sig på de elektroniske ansøgninger i optagelse.dk, som indeholder alle relevante oplysninger i forhold til fordelingen. Ansøgerne fordeles med udgangspunkt i de prioriterede kriterier (jf. nedenfor). Når ansøgerne er fordelt, hentes skolens ansøgere automatisk på optagelse.dk via skolens elevadministrative system (fx Lectio, Ludus mv.).

Til at håndtere ansøgere til stx og 2-årigt hf, som ikke kan fordeles efter deres prioritet, nedsættes et regionalt Fordelingsudvalg bestående af rektorer fra de almene gymnasier udpeget af de forpligtende samarbejder i regionerne (jf. afsnit 4). Forretningsudvalget er således geografisk bredt repræsenteret med kendskab til lokale vilkår. Forretningsudvalgets opgave bliver dermed efter konkret vurdering, at håndtere de ansøgere, der af kapacitetsmæssige årsager ikke kan få deres prioriterede skoleønsker opfyldt og derfor må fordeles til det nærmeste gymnasium med ledig plads. Da der er stor forskel på om rejsetid eller afstand er det mest relevante kriterium (fx er busruter i nogle udkantsområder afgørende for elevernes skolevalg, mens afstand er mere passende i byområder), er det er op til det enkelte Fordelingsudvalg at beslutte, om det skal være afstand eller rejsetid, eleverne fordeles efter.

Fordelingsudvalget skal ligeledes fastsætte retningslinjer for elever med særlige sociale problemer og procedurer for elevflytninger efter skolestart. Det gælder hovedsageligt de elever, der fx har været udsat for mobning eller elever med fysiske eller psykiske handicap, der stiller særlige krav til elevens skoleplacering. Sociale hensyn har ikke forrang for de to fordelingskriterier ligesom ansøgere, der søger en gymnasial ungdomsuddannelse efter ansøgningsfristen d. 15. marts, ikke har forrang for elever, der har søgt rettidigt.

Sekretariatsbistand og klageinstans

Afhængig af, hvilken kapacitetsmodel der vælges, kan man forestille sig to forskellige modeller for organisering af sekretariatsbistand og klageinstansen:

1. Hvis elevfordelingen forankres hos skolerne i et regionalt Fordelingsudvalg, bliver Undervisningsministeriet klageinstans i tilfældet af klager over *retlige* spørgsmål vedr. fordelingen. Der etableres et sekretariat (fx i tilknytning til et eksisterende administrativt fællesskab i regionen), som bistår Fordelingsudvalget i fordelingen og i den forberedende klagebehandling.
2. Hvis koordineringsopgaven forankres i regionerne vil Regionsrådet fortsat være klageinstans i forbindelse med klager over Fordelingsudvalgets afgørelser, og regionerne stiller, ligesom i dag, sekretariatsbistand til rådighed for fordelingsudvalgene.

Proces

Fordelingen af ansøgere kan forløbe efter følgende årscyklus:

1. Skolens bestyrelse fastsætter skolens optagelseskapacitet for det kommende skoleår. (Proceduren for godkendelse af kapacitet vil afhænge af valg af model i kapitel 4 ovenfor.)
2. Skolerne indsender hvert år i december, efter drøftelse i det forpligtende samarbejde, skolens *udbud* af studieretninger og valgfag samt skolens (godkendte) elevkapacitet til optagelse.dk.
3. Ansøgningsfrist i optagelse.dk er d. 15. marts. Der er tale om en forhåndstilkendegivelse, og ansøgere har dermed ikke krav på optagelse på en bestemt skole eller studieretning. Ansøgere, der er indstillet til optagelse, har dog krav på optagelse på den søgte uddannelse.
4. Skolerne modtager deres ansøgninger senest 1 uge efter ansøgningsfristen, når de er blevet fordelt af det centrale fordelingsystem efter de prioriterede fordelingskriterier. Ansøgere, der kan fordeles efter 1. kriterium, sendes direkte til skolens elevadministrative system, så skolerne får overført relevante data fra ansøgningen.
5. Ansøgere, der ikke kan fordeles efter 1. kriterium, fordeles herefter af de regionale Fordelingsudvalg, som afgør hvilke ansøgere der må henvises til det nærmeste gymnasium med ledig kapacitet.
6. Elever kan ikke optages udenom den centrale fordeling før skolestart (Fordelingsudvalget fastsætter regler for elevflytninger efter skolestart).
7. Eleverne tilkendegiver endeligt valg af studieretning i december.

Udover de overordnede uddannelsespolitiske argumenter for regulering af elevfordelingen (jf. afsnit 2), medfører en fælles, national og it-understøttet fordelingsmodel en række fordele for ansøgere, skoler og Undervisningsministeriet.

For det første vil et fremtidigt elevfordelingssystem etablere en fælles indgang for alle de gymnasiale ungdomsuddannelser og tage højde for eventuelt kommende ændringer i institutionsstrukturen, hvor institutioner udbyder flere forskellige gymnasiale uddannelser. Dermed sikres der en bedre koordination af ansøgningerne på tværs af de gymnasiale uddannelser. Det gælder fx i de tilfælde, hvor en ansøger har stx som første prioritet og hxx som anden prioritet. Som det er i dag, sker der ikke nogen systematisk koordinering af ansøgere på tværs af de gymnasiale uddannelser, og ofte er ansøgerens først prioriterede uddannelsesønske afgørende for den senere fordeling, selvom ansøgerens skoleønske ikke kan indfries. Dermed sikres en fælles optagelsesproces for de gymnasiale ungdomsuddannelser.

For det andet giver modellen ansøgerne mulighed for at vælge flere studieretninger på samme skole og dermed større indflydelse på uddannelses- og skolevalg. Ved at løfte de nuværende fordelingsudvalg fra lokalt niveau til regionalt niveau, sikres det at der i

elevfordelingen tages højde for elevstrømme, der går på tværs af fordelingsudvalg i regionen, og der skabes grundlag for en bredere koordinering af optaget.

For det tredje bidrager de forenkledede, centralt fastlagte fordelingskriterier kombineret med it-understøttelse i optagelse.dk til at gøre fordelingsprocessen mere gennemskuelig for ansøgerne og sikrer, at alle ansøgere får ens og fair behandling med færre klager til følge. Fordelingssystemet baseret på få, objektive kriterier sikrer samtidig, at skoler ikke udvælger elever efter supplerende kriterier (fx karaktergennemsnit).

Der er allerede udviklet et it-værktøj til elevfordeling i Region Hovedstaden. Værktøjet er udarbejdet af Lectio og giver skoler og ansøgere et overblik over fordelingsprocessen og søgemønstre i regionen (se www.optag.dk). En fælles national løsning kunne med fordel trække på erfaringerne fra Region Hovedstaden.

For at løfte opgaven med at digitalisere hele optagelsesprocessen foreslår Rektorforeningen, at it-understøttelse af elevfordelingen gøres til et særligt indsatsområde i projektet "Øget anvendelse af it". En digitalisering af fordelingsprocessen vil kunne gøre optagelsen mere effektiv og skabe større tilfredshed blandt ansøgere og institutioner.

I modellen er geografisk nærhed i form af afstand eller rejsetid også løftet op som et væsentligt fordelingskriterium. Derved sendes ansøgere, der ikke kan få deres prioriterede ønsker opfyldt, tilbage til det nærmeste gymnasium med ledig plads. Ved at lade afstand eller rejsetid være styrende frem for transporttid sikres det, at ansøgerne kommer ind på en skole i lokaleområdet. Dermed sikres en lokal tilknytning til uddannelsesinstitutionen, og der opretholdes fagligt bæredygtige uddannelsesmiljøer i forstæder og udkantsområder.

Fordelingsmodellen forener således elevernes frie valg, geografisk spredning af gymnasieudbuddet (95%-målsætningen), social balance mellem skolerne og giver ikke mindst grundlag for en effektiv samfundsøkonomisk institutionsdrift med optimal udnyttelse af den eksisterende bygningskapacitet.

7. Afrunding

Som det fremgår af ovenstående er det for Rektorforeningen helt afgørende, at der også fremadrettet er en koordinering og fastsættelse af kapaciteten, hvis sektoren skal løfte de uddannelsespolitiske målsætninger.

For så vidt angår kapacitetsfastsættelse ser Rektorforeningen to hensigtsmæssige modeller for den fremadrettede organisering af opgaven: 1) en model forankret i et regionalt Kapacitetsudvalg bestående af skolerepræsentanter og 2) en model forankret i regionerne.

For så vidt angår fordelingen af elever finder Rektorforeningen, at der er behov for at etablere et fælles fordelingsystem for de fire gymnasiale uddannelser som er simpelt, effektivt og i langt højere grad end i dag udnytter mulighederne i it-understøttelse. Derfor foreslår Rektorforeningen, at digitalisering af fordelingsprocessen løftes ind som indsatsområde i Finansministeriets it-projekt "Øget anvendelse af it".

Afslutningsvis er der behov for at sammentænke elevfordeling og kapacitetsfastsættelse med bestyrelsesforeningernes målsætninger for en fremtidig institutionsstruktur på ungdomsuddannelserne, således at regelsættet i endnu større udstrækning understøtter 1) sammenhængen i uddannelsessystemet, 2) sikring af den geografiske tilgængelighed til ungdomsuddannelser 3) styrkelse af mangfoldighed og valgmuligheder i institutionslandskabet og 4) styrkelse af skolernes samlede udviklingsmuligheder.

Rektorforeningen vil naturligvis meget gerne drøfte og uddybe de foreslåede modeller for henholdsvis kapacitet og fordeling med Undervisningsministeriet på et snarligt møde. Ligeledes indgår foreningen meget gerne i et evt. udvalgsarbejde, som kan se på den fremadrettede regulering og sammenhængen til nye organisationsformer og ændringer i institutionsstrukturen.

På bestyrelsens vegne

Jens Boe Nielsen
Formand